

Medlemmer af Folketinget Bodil Kornbek (KRF), Ole M. Nielsen (KRF), Jann Sjursen (KRF) og Tove Videbæk (KRF) har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til undervisningsministeren:

»Hvilke planer har regeringen for folkeskolen?«
(Forespørgsel nr. F 41).

Medlemmer af Folketinget Ole M. Nielsen (KRF), Bodil Kornbek (KRF), Jann Sjursen (KRF) og Tove Videbæk (KRF) har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til indenrigs- og sundhedsministeren:

»Ministeren bedes redegøre for, hvordan det går med opfølgningen af Folketingets vedtagelse V 78 af 6. april 2001, hvorefter befolkningen skal sikres gode og ligelige levevilkår, uanset hvor i landet man bor, samt sikres, at alle områder af landet bliver attraktive områder for udvikling, bosætning og den økonomiske aktivitet, og at den regionale udvikling på lang sigt fører til større lighed i service, beskæftigelse og økonomiske vilkår i regionerne m.m.«
(Forespørgsel nr. F 42).

Medlemmer af Folketinget Jens Rohde (V), Poul Nyrup Rasmussen (S), Pia Kjærsgaard (DF), Pia Christmas-Møller (KF), Holger K. Nielsen (SF), Marianne Jelved (RV), Søren Søndergaard (EL) og Jann Sjursen (KRF) har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til statsministeren:

»Hvad kan statsministeren oplyse om den indenrigs- og udenrigspolitiske situation?«
(Forespørgsel nr. F 43).

Den første sag på dagsordenen var:

1) Første behandling af lovforslag nr. L 175: Forslag til lov om gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne m.v.

Af undervisningsministeren (Ulla Tørnæs).
(Fremsat 20/3 2002).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Gitte Lillelund Bech (V):

Det her lovforslag har jeg ventet med længsel på at vi kunne komme til at behandle. Forslaget er nemlig baseret på et beslutningsforslag fra Venstre og Det Konservative Folkeparti, og efter regeringsskiftet er det selvfølgelig skønt at have mulighed for endelig at kunne gennemføre vores politik på området.

Gennem de seneste år har vi set en stigende globalisering, hvor viden er en stærk konkurrenceparameter, og specielt evnen til hurtigt at kunne tilegne sig ny viden er vigtigere end nogen sinde før. Derfor ønsker vi fra Venstres side at sikre et uddannelsessystem af høj kvalitet, hvilket bl.a. gøres ved at sætte gennemsigtighed og åbenhed i uddannelsessystemet i fokus.

Åbenhed og gennemsigtighed er efter vores mening forudsætninger for et frit skole- og uddannelsesvalg og er også med til at sikre et effektivt elev-, studenter- og forældredemokrati. Derudover giver det uddannelsesinstitutionerne mulighed for at lære af hinanden, og samtidig skaber en sund konkurrence mellem skole- og uddannelsesinstitutioner om at levere den bedst mulige undervisning til gavn for eleverne, de studerende og Danmark.

For Venstre er det vigtigt, at der skabes åbenhed om alle forhold, som vedrører en uddannelse og en uddannelsesinstitutions indhold og kvalitet. Indhold eller kvalitet af en uddannelsesinstitution tegnes eksempelvis ikke af karakterer alene, men kan illustreres ved en samlet offentlighedsundersøgelse af en række nøgleparametre.

Vi ønsker således, at hver uddannelsesinstitution kort sagt viser, hvad den kan, vil, gør og står for. Og lovforslagets krav om gennemsigtighed og åbenhed på de i forslaget nævnte parametre ser vi præcis som et udtryk for dette: kan, vil, gør og står for.

Derudover er vi jo svært tilfredse med, at lovforslaget indebærer en ophævelse af forbuddet mod at offentliggøre karakterer på gymnasie- og hf-niveau. Danmark er indtil vedtagelsen af lovforslaget det eneste land i OECD, hvor en lov beskytter mod offentliggørelse af væsentlige kvalitetsparametre, eksempelvis karakterer. Det er også vigtigt for os i dette tilfælde at pointere, at offentliggørelse af karaktergennemsnit ikke må give mulighed for identifikation af de enkelte elever.

Endelig vil jeg med det samme imødegå eventuel kritik fra oppositionen, der går på, at åbenhed og gennemsigtighed i uddannelsessektoren vil betyde, at alle flytter deres børn fra skole til skole afhængigt af det enkelte års offentliggørelser.

Det er for mig at se at undervurdere forældrene, hvis nogle politikere tror, at forældrene gang på gang vil lade deres børn skifte skole med alt, hvad det indebærer. I dag diskuteres den enkelte skoles kvalitet over køledisken i supermarkedet. Det sker ofte, uden at debattørerne har en reel viden om, hvad skolen kan, vil, gør eller står for. Diskussionen er baseret på rygter og formodninger.

I fremtiden vil diskussionen om den enkelte skoles prioriteringer kunne ske på en saglig baggrund, og det hilser vi i Venstre velkommen. Vi kan derfor uden forbehold støtte lovforslaget.

(Kort bemærkning).

Marianne Jelved (RV):

Det er på mange måder et interessant forslag, men det er lidt vanskeligt at gennemskue, hvad konsekvenserne af det er, eller hvad regeringen mener, at konsekvenserne skal være.

Derfor spørger jeg fru Lillelund Bech, hvad det, der står i lovforslagets bemærkninger, betyder:

»Åbenhed og gennemsigtighed i uddannelsessystemet vil være med til at skabe stærke og udviklingsorienterede skoler og uddannelsesinstitutioner og give et bedre grundlag for at prioritere indsats og ressourcer både på lokalt og nationalt niveau.«

Hvad betyder det, at det giver et bedre grundlag for at prioritere indsats og ressourcer både på lokalt og nationalt niveau? Og hvordan skal det fungere i praksis?

(Kort bemærkning).

Gitte Lillelund Bech (V):

Til fru Marianne Jelved vil jeg sige, at for mig at se giver det her med åbenhed og gennemsigtighed, synligheden, som jeg også nævnte i min ordførertale, mulighed for, at skolerne faktisk kan lære af hinanden, at skolerne kan finde ud af, hvad der sker på naboskolen: Hvorfor prioriterer man på én måde på naboskolen og på en anden måde på vores egen skole?

På den facon tror jeg rent faktisk på, at det både lokalt og nationalt vil være muligt, at man også får en debat om, hvilken indsats der lægges de forskellige steder.

For at være ærlig kunne jeg, hvis jeg var lærer, eller hvis jeg var skoleleder på en skole, bruge det, hvis jeg kunne se, at vi på min skole havde prioriteret sådan og sådan, eller at sammensætningen af børn på min skole var væsentlig anderledes end på naboskolen, hvilket måske kunne betyde, at jeg ville mene, at min skole burde have tilført flere ressourcer, eller at vi burde gøre tingene på en anden måde.

Det vil altså sige, at jeg som skoleleder kan bruge det her til at gøre politikerne opmærksomme på, om deres prioriteringer nu hænger sammen, men jeg kan også bruge det til, at jeg internt på skolen som skoleleder ved at lære af de andre kan begynde at overveje, om mine egne prioriteringer er rigtige.

(Kort bemærkning).

Pernille Rosenkrantz-Theil (EL):

Nu er det jo kun karaktergennemsnittet, det bliver pligtigt at være åben omkring. De andre ting er ganske frivillige. Jeg vil gerne spørge fru Gitte Lillelund Bech: Hvis det nu er sådan, at skolerne kun vælger at have åbenhed, som det så flot bliver kaldt, om karaktergennemsnittene, mener fru Gitte Lillelund Bech så, at de karaktergennemsnit er dækkende for indholdet af skolen?

Mener fru Gitte Lillelund Bech, at man kan vurdere skolens kvalitet på baggrund af karaktergennemsnittene? Eller kunne det tænkes, at fru Gitte Lillelund Bech mente, at der også var andre ting som f.eks. den sociale sammensætning på skolen, som kunne gøre sig gældende i forhold til, hvordan karaktergennemsnittet falder ud, så det ikke udelukkende er et udtryk for kvaliteten af skolen, hvis gennemsnittet er højt, men måske også er et udtryk for, hvordan den sociale sammensætning på skolen er?

(Kort bemærkning).

Marianne Jelved (RV):

Fru Lillelund Bechs svar giver mig grundlag for en vis bekymring over ønsket om ensretning af skoler og institutioner. Det underbygges også af bemærkningerne til § 4, hvor der gøres rede for en bestemmelse, der giver undervisningsministeren mulighed for faktisk at bestemme, hvordan en hjemmeside skal se ud, og hvilket indhold der skal være.

Kl. 10.10

Det er en meget, meget kraftig regulering, som sammen med fru Lillelund Bechs svar på mit første spørgsmål siger mig, at man skal opfylde en ganske bestemt form, og at tingene skal

se ud på en ganske bestemt måde, og at man skal prioritere på samme måde som dem, der prioriterer bedre end én, lægge vægten på samme måde. Der er nogle centrale tendenser til styring i det, og det undrer mig, at Venstre vil medvirke til det. Jeg håber, at jeg kan få en forklaring.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Når vi diskuterer forskellige former for borgernes mulighed for frit at vælge at tage stilling til forskellige ting, må man gå ud fra, at borgerne også er myndige. Så behøver man vel ikke at sige, at en hjemmeside skal se ud på en helt bestemt måde, hvilket også fru Marianne Jelved var inde på.

Hvorfor kan borgerne ikke selv tage stilling ud fra, at folk præsenterer deres skole på en bestemt måde? Og hvis nogle ikke kan finde ud af at præsentere den på en ordentlig måde, må man gå ud fra og regne med – det tror jeg, for jeg kender Venstres opfattelse – at der så er nogle kunder, de ikke får. Det er jo det princip, at det er et marked, man er i, og at man vælger at benytte sig af tilbuddet, og nogle vælger ikke at benytte sig af tilbuddet.

Hvorfor skal det i den grad være en statslig-gørelse af, hvordan man skal gøre tingene? Det er jo det, Venstre vil i den her forbindelse, for man siger, at det skal være lige på en bestemt måde. Der er en række andre ting, men dem lægger man ikke vægt på, for det er lige nogle bestemte ting, som man skal, for der ved staten, der ved statspartiet Venstre, hvad der er rigtigt.

(Kort bemærkning).

Gitte Lillelund Bech (V):

Først til fru Pernille Rosenkrantz-Theil: Det her betyder jo ikke, at skolerne alene er pligtige at offentliggøre karaktergennemsnittet. Det her går jo ud på, at skolerne skal offentliggøre alle de relevante informationer, der skal belyse uddannelsernes og undervisningens kvalitet. Det bliver obligatorisk at offentliggøre fagudbud, værdigrundlag, pædagogisk grundlag, læseplaner og gennemsnitskarakterer.

Jeg nævnte også i min ordførertale – det kan godt være, at det gik lidt stærkt – at kvalitet og indhold af en uddannelsesinstitution ikke tegnes af eksempelvis en karakter alene, men illustreres af en samlet offentliggørelse af en række parametre. Derfor synes jeg da, at det ville være

naturligt, hvis skolerne vælger at gøre det. De kan jo gøre det i henhold til punkt 5, som er仁set op i § 2. Hvis de ønsker at offentliggøre social sammensætning, er det jo skolens valg, om de vil gøre det.

Fru Marianne Jelved henviser til bemærkningerne under § 4. Som det også meget, meget klart fremgår af bemærkningerne, betyder det alene, at man laver en hjemmel til undervisningsministeren om, at hun kan fastsætte nærmere regler for formen for oplysningernes tilgængelighed. Der står også direkte i bemærkningerne, hvad fru Marianne Jelved ikke nævnte, at bestemmelsen ikke agtes anvendt umiddelbart. Bestemmelsen åbner mulighed for at foretage en nærmere regulering, hvis udviklingen gør det påkrævet eller hensigtsmæssigt.

For mig at se er det her et spørgsmål om, at man i første omgang stiller en vejledende hjemmeside til rådighed, en vejledende skitse, for der er skoler, der har efterspurgt, hvordan de skal gøre det her. Så kan skolen vælge, om den vil følge vejledningen, eller om den vil lade være. Derfor er svaret også til hr. Aage Frandsen, at jeg faktisk ikke synes, at det her er centralistisk, eller at det her er en bestemt måde at gøre tingene på, tværtimod.

Det nævnes, at det her kan blive til, at vi så nu skal til at prioritere ens på alle uddannelsesinstitutioner, men det mener jeg faktisk ikke det her forslag lægger op til. Men det lægger op til, at det bliver synligt, hvorledes prioriteringerne er på den enkelte uddannelsesinstitution, og det gør det faktisk muligt for forældre, for elever, for studerende, for lærere, for politikere, for skatteborgere og for andre at deltage i diskussionerne. Det vil kunne kvalificere diskussionerne om de prioriteringer, der faktisk foretages. Det synes vi i Venstre er sundt.

(Kort bemærkning).

Marianne Jelved (RV):

Jeg bliver slet ikke mindre bekymret af Venstres ordførers svar, tværtimod.

Hvis vi ser i bemærkningerne lige før »til stk. 2«, står der, at lovforslaget er underkastet lovovervågning, og det er udmærket. Men så kommer det, og det refererer til § 4:

»(...) skal Undervisningsministeriet nærmere følge, hvordan skoler og institutioner anvender bestemmelsen i praksis, og hvis det måtte vise sig nødvendigt med yderligere regulering, da at gennemføre en lovrevision på dette punkt.«

Det her lovforslag er virkelig en magt til undervisningsministeren til at regulere, hvilke oplysninger der er relevante, og hvordan de skal sættes op på en hjemmeside. Det er dermed en ensartetgørelse, en kontrolforanstaltning og nyt bureaukrati. Det er mangel på tillid til de mennesker og borgere, som bruger og arbejder på de pågældende institutioner. Og der er ikke kommet nogen nævneværdig god forklaring fra fru Lillelund Bech, desværre.

(Kort bemærkning).

Pernille Rosenkrantz-Theil (EL):

Tak for svaret her i første omgang.

Jeg har nogle tillægsspørgsmål, for det er jo rigtigt, som fru Lillelund Bech er inde på, at der er flere ting indeholdt i det her lovforslag end blot karaktergennemsnittet. Det er dog karaktergennemsnittet, der lægges vægt på, og det er i hvert fald det, min hovedbekymring går på, men min bekymring går også på, at man f.eks. ikke lægger vægt på fysiske rammer og timetal, som slet ikke er med i lovforslaget, netop fordi jeg mener, at de ting måske også er afgørende for, hvordan skolen er.

Jeg vil gerne spørge Venstre, hvad Venstre mener, at karaktergennemsnittet siger om skolen. Det synes jeg er et væsentligt spørgsmål at få belyst. For mig siger karaktergennemsnittet lidt om, hvordan den sociale sammensætning er på skolen, men det siger meget lidt om kvaliteten af undervisningen.

Kvaliteten af undervisningen kan være i top, der kan være en toptunet lærerstab, toptunede fysiske rammer, men der kan være en elevgruppe, som er meget tung. Det vil sige, at karaktergennemsnittet vil være en måde, synes jeg, at nedgøre det stykke arbejde på, som skolen laver for faktisk at få denne her elevgruppe op, eventuelt fra et 6-tal i gennemsnit til et 7-tal i gennemsnit.

Og så vil jeg gerne spørge, om det ikke også giver for meget fokus på eksamen og på test, hvilket er meget svært for netop den tunge gruppe elever, som meget tidligt får sat et stempe i panden.

(Kort bemærkning).

Gitte Lillelund Bech (V):

Jeg må jo sige til fru Marianne Jelved, at jeg tror, fru Marianne Jelved ser spøgelser i denne sag. Det er jeg faktisk ret overbevist om.

Vi har diskuteret det her forslag før, dengang var det bare et beslutningsforslag, og på det

tidspunkt markerede De Radikale også en meget, meget, meget stor skepsis over for, at man lige pludselig skulle kvalificere debatten. Tænk engang, hvis det er sådan, at man faktisk kan se, hvad skolen kan, vil gøre og står for!

Derfor vil jeg sige, at det her på ingen måde er et udtryk for manglende tillid, tværtimod, men vi synes faktisk, at det er relevant, at alle, uanset om man er elev, studerende, forældre, lærere, skatteborgere, pensionist, hvad som helst, kan se, hvad det er, den enkelte skole indeholder.

Jeg har jo noteret mig, at en stor del af de frie skoler faktisk er meget, meget gode til at præsentere, hvad det er, de kan, vil, gør og står for. Det gør de selvfølgelig, fordi de bruger præsentationen til, at de kan sikre sig, at forældrene ved, hvad det er for en skole, de vælger til deres børn, men skolerne bruger det faktisk også til at kvalificere debatten, og det synes jeg at vi kunne lære af.

Til fru Pernille Rosenkrantz-Theil vil jeg sige, at for mig at se er det her jo ikke et spørgsmål om, at det alene er karakteren, der lægges vægt på, slet ikke. Jeg vil sige, at fru Pernille Rosenkrantz-Theil også mistolker lovforslaget i denne her sammenhæng.

Vi mener, at karaktergennemsnittene er et af de delelementer, det er naturligt at offentliggøre, og vi er fuldstændig opmærksomme på, at der også er sociale forskelle, og at der også kan være sociale forskelle, som betinger, at karaktererne kan være forskellige.

Med hensyn til karaktergennemsnittet vil jeg bare lige bede fru Pernille Rosenkrantz-Theil om at bemærke, at Ombudsmandens afgørelse i slutningen af november 2001 jo rent faktisk var, at karaktergennemsnittene ikke bare kan gemmes væk. Undervisningsministeriet kan ikke bare gemme karaktergennemsnittet væk, og så kan man aldrig nogen sinde komme til at se det. Ombudsmanden har afgjort, at man har ret til at se de her karaktergennemsnit, og så synes vi altså, at det er naturligt, når vi taler om åbenhed og synlighed, at man også lægger dem ud.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Ombudsmanden sagde: Der er ikke lov hjemmel til at undlade det, men man kan lave en lov hjemmel, så man kan lade være med at offentliggøre dem. Det er det, den her sag drejer sig om, og ikke noget med, at man skal gøre det. Det afhænger af, hvad lovhjemmelen er.

Så vil jeg også spørge fru Gitte Lillelund Bech, om det ikke er korrekt, at vi alle sammen synes – fru Marianne Jelved har argumenteret for det, vi andre har også tidligere gjort det – at man skal offentliggøre en række ting, som er relevante. Det er jo ikke det, vi diskuterer. Spørgsmålet er, hvem der skal bestemme, hvad der er relevant.

Kl. 10.20

I den forbindelse vil jeg godt spørge fru Gitte Lillelund Bech, om ikke de frie skoler, som fru Lillelund Bech fremhævede, netop nu siger: Jamen vi har offentliggjort vores ting, og vi har sandelig ikke brug for at få karaktererne med, fordi vi netop godt selv ved det, men nu synes regeringen, at staten ved bedre. Er det ikke korrekt?

(Kort bemærkning).

Pernille Rosenkrantz-Theil (EL):

Jeg ved ikke, om det er, fordi Venstres ordfører ikke har lyst til at svare på spørgsmålet, eller om det er en nem manøvre til at krybe udenom.

Faktisk sagde jeg jo, at jeg godt er klar over, at lovforslaget indeholder andre elementer, men det, jeg specifikt er interesseret i at spørge til, er karaktergennemsnittet og ikke de andre elementer, netop fordi jeg er enig med hr. Aage Frandsen i, at man ikke skal skjule ting for folk. Det er slet ikke dér, min bekymring er.

Min bekymring er, at staten går ind og bestemmer, at karaktergennemsnittet skal offentliggøres. Og min bekymring går på, at man får skabt den nemme parameter, netop fordi jeg ikke mener, at karaktergennemsnittet giver noget som helst indtryk af, hvordan kvaliteten af skolen er. Derfor er jeg bange for, at det bliver den nemme løsning, den nemme parameter.

Jeg ved godt, at det ikke er det, man gennemfører med lovforslaget, men jeg er bange for, at man skubber i retning af, at der kommer flere test og en større fokus på eksamen. Og for de elever, hvor det måske tager lidt længere tid at komme i gang med at læse, vil netop de elementer være meget, meget problematiske, fordi det betyder, at de får stemplet meget tidligt i deres forløb. Så jeg er ikke så glad for det her med fokus på eksamen og test.

Hvis eksamens karakterer bliver parameteren, er det klart, at skolerne efter min mening vil lægge for meget vægt på netop eksamen og test.

(Kort bemærkning).

Gitte Lillelund Bech (V):

Til hr. Aage Frandsen må jeg jo sige, at jeg synes rent faktisk, at lovforslaget lægger op til, at man kan offentliggøre stort set, hvad man overhovedet har lyst til på den enkelte skole eller den enkelte uddannelsesinstitution.

Det, som regeringen så lægger op til, som vi fra Venstre fuldt ud støtter, fordi vi faktisk har fremsat det som beslutningsforslag flere gange i Folketingssalen, er, at vi synes, det er væsentligt, at der er nogle minimumsting om skolen, som man i hvert fald kan finde: uddannelser, fagudbud, læseplaner, værdigrundlag, pædagogisk udgangspunkt, karaktergennemsnit, gennemførte aktuelle evalueringer fra Evalueringsinstituttet.

Det synes vi faktisk er nogle relevante dele at få frem, så man kan sige, at det lægger vi frem, for det ønsker vi at gennemføre som værende minimumsdelen. Derudover er der jo lige præcis i nr. 5 i § 2 mulighed for, at skolen kan offentliggøre, hvad som helst skolen ellers ønsker.

Med hensyn til, hvorvidt man så skal gå ind og bestemme eller ikke bestemme, vil jeg bare henvise til mit svar til fru Marianne Jelved, at ministeren har udtrykt i bemærkningerne, at den bemyndigelse, der ligger, har ministeren ikke tænkt sig at anvende. Så derfor vil jeg sige, at jeg synes, man ser spøgelse i denne her sag.

Til fru Pernille Rosenkrantz-Theil vil jeg med hensyn til karaktergennemsnit sige, at vi mener, at karaktergennemsnit er én af de parametre, som indgår, når man samlet kigger på en skole. Vi tror rent faktisk, at offentliggørelsen af karaktergennemsnittene sammen med de øvrige parametre netop kan være med til at kvalificere debatten om, hvad det er, der sker på skolen.

Det kunne jo godt tænkes, at der var en forskel i karaktererne, fordi der har været anvendt forskellige pædagogiske principper, forskellige pædagogiske metoder, forskelligt lærebogsmateriale, at man ikke det ene sted havde været så god til at differentiere undervisningen, som de havde været et andet sted, osv.

Vi håber faktisk, at det her kan give den enkelte skoleleder, den enkelte lærer, de enkelte forældre mulighed for at sige: O.k., det bruger vi som en del af de diskussioner, vi skal have, om, hvordan det går lige præcis med det enkelte barn.

Så vil jeg endelig sige til fru Pernille Rosenkrantz-Theil, at alle børn jo er klar over, også når de starter i 1. klasse, at der er nogle, som allere-

de på det tidspunkt er bedre til at læse end andre. Det, vi synes fra Venstres side, hvis vi lige skal komme ind på den krølle, som ikke har så meget med lovforslaget at gøre, er, at det er væsentligt, at man i skolen, som der også står i folkeskoleloven, anvender evalueringer, fordi evalueringer er det, der gør, at man kan finde ud af, hvordan man skal gå ind og støtte det enkelte barn.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Det lyder jo umiddelbart tilforladeligt, kunne nogle tro, at der er en bemyndigelse, som ministeren skriver, at ministeren ikke har tænkt sig at anvende, men hvorfor skal vi så have en bemyndigelse, når man ikke har tænkt sig at bruge den? Det er da noget underligt noget.

Kl. 10.25

Så vil jeg i forlængelse af diskussionen mellem fru Pernille Rosenkrantz-Theil og fru Gitte Lillelund Bech stille spørgsmålet: Når fru Rosenkrantz-Theil er bange for, at det her kan lægge op til, at man øger interessen for test og karaktergivning og høje karakterer, er det vel ikke anderledes, end at det vel er det, der ligger i tænkningen? Man synes fra Venstres side, at det er udmærket, at man lægger lidt mere vægt på det. Og det er vel rimeligt nok, at man siger, at det er det, man vil lægge vægt på, og at det er derfor, det er skruet sådan sammen.

(Kort bemærkning).

Bodil Kornbek (KRF):

Når der står i lovforslaget, at man skal offentliggøre fagudbud, uddannelsesinstitutionens værdigrundlag, pædagogiske grundlag og læseplaner, opnår man så det, man egentlig vil, nemlig at se på kvaliteten og højne den? Det er jo egentlig noget, der allerede sker mange steder. At man så gør det obligatorisk, er jo så fint nok, men får man virkelig kvaliteten sat i centrum?

Når man så derudover også tager gennemsnitskarakterer, så siger det jo egentlig ikke noget om kvaliteten i undervisningen. Hvad er det, de karakterer siger om kvalitet, som er brugbart i forhold til at sammenligne, udvikle, forny osv.? Hvad er det, en karakter helt præcist kan sige om kvalitet?

(Kort bemærkning).

Gitte Lillelund Bech (V):

Til hr. Aage Frandsen vil jeg sige, at fra Venstres side synes vi faktisk, det er vigtigt, at når man

kommer ud af folkeskolen, når man har taget folkeskolens afgangsprøve, så kan man læse, man kan skrive, man kan regne. Man skulle også meget gerne kunne tale engelsk, og vi synes også, at man skal kunne noget it.

Derfor synes vi da, det er relevant, at man faktisk har fokus på: Hvordan lærer det enkelte barn, og hvordan lærer det enkelte barn op igennem sin skoletid? Derfor er vi da interesseret i, hvilket også står i folkeskoleloven i dag, at man skal anvende gentagne evalueringer for at finde ud, hvordan barnet står.

Vi synes rent faktisk, at det er en måde at understøtte udviklingen af det enkelte barn. Vi synes faktisk, det er fuldstændig vanvittigt, som vi så med den seneste PISA-undersøgelse, at 18 pct. af de 15-årige, der er gået ud af folkeskolen, reelt set er funktionelle analfabeter. Det kan ikke være rigtigt.

Hvis hr. Aage Frandsen efterspørger, om det her skal være et udtryk for, at Venstre gerne vil have mere fokus på evaluering i folkeskolen, må jeg sige: Ja, det er det, for vi tror på, at evalueringen understøtter det enkelte barn. Børn lærer forskelligt. Børn lærer på mange forskellige måder. Og det er vigtigt for os, at læreren i samarbejde med forældrene og barnet finder den måde, som barnet lærer bedst på.

Så hvis det er det, hr. Aage Frandsen tænker på med »Venstres tænkning«, »Venstre lægger vægt på evaluering«, og »Venstre lægger vægt på eksamen«, er det korrekt, for Venstre lægger vægt på evaluering, fordi evaluering understøtter det enkelte barn.

Med hensyn til anvendelse af test eller prøver synes vi, det er væsentligt, at man også har sig for øje, at vi typisk har 7 pct., som ligger i den nedre del, som er dem, man normalt sender til specialundervisning. Men vi har altså en gruppe godt begavede børn, som man ikke sender til specialundervisning, selv om de faktisk burde det, fordi de burde have stimuleret deres talent yderligere. Det synes vi da er væsentligt at man har fokus på.

Til fru Bodil Kornbek skal jeg meget, meget hurtigt sige, og jeg har sagt det før, at vi mener, karakterer indgår som en af kvalitetsparametrene. Det er desværre, hvad jeg kan nå at sige nu.

(Kort bemærkning).

Bodil Kornbek (KRF):

Nu er der jo ikke nogen her i salen, som ikke synes, at det er forfærdeligt, hvis børn ikke kan læse. Der er jo heller ikke nogen her, der ikke sy-

nes, at der skal være kvalitet eller udvikling. Det tror jeg at vi alle sammen synes. Men det er måden at opnå den her kvalitet på.

Når vi taler om evaluering, så vil vi da gerne evaluere det enkelte barn for at støtte det og finde ud af, hvor denne elev er henne. Men når vi taler om karakterer, er karakterer jo ikke en evaluering som sådan. De står der bare. Det er jo et øjebliksbillede af et standpunkt her og nu. Det er jo ikke en evaluering, man kan bruge konstruktivt. En evaluering er noget, der er meget bredere og sådan set også går meget dybere, end en karakter gør. En karakter kan i princippet ikke stå alene som en evalueringsparameter. Er fru Gitte Lillelund Bech ikke enig i det?

(Kort bemærkning).

Gitte Lillelund Bech (V):

Jeg vil give fru Bodil Kornbek fuldstændig ret i, at evaluering er meget bredere end en karakter. En karakter kan ikke stå alene. Vi mener så heller ikke, at en evaluering kan stå alene.

Kl. 10.30

Det, vi ønsker, og det øjebliksbillede, som fru Bodil Kornbek faktisk taler om, er jo lige præcis det øjebliksbillede, der er, når eleven forlader 9. klasse. Og der synes vi faktisk, det er meget relevant, at man kan se samlet på klassens gennemsnit og sige o.k. og vide, at de her elever nu har gået 9 år i skole. Hvad er så klassens gennemsnit? Vi synes faktisk, det er relevant, at man tager det øjebliksbillede, for det er faktisk der, hvor vi har sat nogle krav til, hvad man skal kunne, og hvor langt man skal være.

Så synes jeg da, det er værd at overveje, hvis man er på en skole, hvor man gentagne gange har meget lave karaktergennemsnit, hvad baggrunden er for det. Der kan være nogle gode grunde til det, men der kan simpelt hen også være nogle dårlige grunde. Og vi håber simpelt hen, at det her kan være en måde, hvorpå man så faktisk får kigget på de dårlige grunde. Men selvfølgelig, hvis der er gode grunde til det, så er det jo naturligt, at karakteren så er et stykke lavere, end den ellers ville være. Andre steder vil den være et stykke højere.

(Kort bemærkning).

Bodil Kornbek (KRF):

Lærere evaluerer selvfølgelig også, hvis karakterne bliver ved med at ligge ekstremt lavt, især hvis der selvfølgelig er potentiale til meget mere i en gruppe børn.

Men at lægge nogle karakterer ud på nettet, for at man kan sammenligne, for at sige noget om kvalitet – det siger jo intet om kvalitet; det siger jo intet om det reelle, der er i undervisningen; det siger ikke noget om metoder; det siger ikke noget om de børns kompetencer. Det siger ikke noget om, hvordan de her ting er blevet nået.

Det, der er interessant, er jo det enkelte barn. Det enkelte barn kan jo sådan set have nået utrolig meget, om end karakteren ikke er specielt høj. Men det kan jo være en sejr for vedkommende. Det kan man ikke se, når man på den måde lægger det ud til sammenligning og til at ville sige, at nu skal vi bare have gennemsigtighed, og vi skal have kvalitet.

Det lyder lidt hult.

(Kort bemærkning).

Gitte Lillelund Bech (V):

Der er faktisk en grund til, at vi ikke ønsker, at man på hjemmesiden skal kunne se sejren for det enkelte barn, for vi ønsker ikke, at man på hjemmesiden skal kunne gå ind og se, at Jens' sejr er blevet væsentlig meget større end Hans' og er væsentlig meget mindre end Sofies.

Som jeg også sagde i min ordførertale, er det er meget vigtigt for os, at man ikke kan gå ind og identificere det enkelte barn, men vi mener, at karaktergennemsnit er en kvalitetsparameter på linje med de øvrige parametre.

Og med hensyn til metode: Jeg giver fru Bodil Kornbek fuldstændig ret i, at karaktergennemsnittet i sig selv ikke siger noget som helst om metode, pædagogisk grundlag, eller hvordan man er nået dertil. Det er jo lige præcis derfor, vi faktisk foreslår, at man f.eks. skal præsentere, hvad det pædagogiske udgangspunkt er. Jeg synes da, at det ville være naturligt, at man netop også offentliggjorde metodevalg, hvorfor man har prioriteret, som man har prioriteret, og derfor ser jeg faktisk det hele som værende en samlet pakke.

Karaktergennemsnittene vil jeg give fru Bodil Kornbek fuldstændig ret i ikke kan stå alene. Det er også derfor, vi foreslår alle de øvrige parametre.

Formanden:

Hr. Thomas Adelskov som ordfører.

Thomas Adelskov (S):

Socialdemokratiet er stor tilhænger af, at vi får offentlighed, offentlighed omkring skoler og ud-

dannelsesinstitutioner, offentlighed, som gør, at man kan overskue skolers værdigrundlag, læseplaner og andre relevante oplysninger.

Vi mener, at det kan være med til at skabe både skolernes profil og de pædagogiske og indholdsmæssige diskussioner, som er nødvendige i det danske samfund. Vi mener også, at det kan have det væsentlige sigte, at det kan medvirke til, at forældre og elever og studerende kan træffe nogle bedre og rigtigere uddannelsesvalg.

Al den offentlighed og alle de her informationer må hjertens gerne, som forslaget her også indicerer, være tilgængelige via internettet. Vi har heller ikke noget imod, at Undervisningsministeriet hjælper skolerne ved at komme med forslag til standardskabeloner om f.eks. en hjemmeside, så man kan lette adgangen og lettere gøre disse informationer tilgængelige og nemme at sammenligne. Og hvis forslaget blot havde handlet om at offentliggøre den slags informationer, som er brugbare for valg og for udvikling, ja, så havde vi uden tøven kunnet støtte forslaget.

Men det er sådan, at vi jo også kan se med forslaget og de tidligere beslutningsforslag fremsat af de nuværende regeringspartier, at det mål, man forfølger med det her forslag, jo er sådan en slags østeuropæisk ensretning, som har til sigte sammen med andre uddannelsespolitiske forslag, der øjensynlig kommer til behandling senere i år, at ensrette skolerne og at fastholde dem.

Hensigten med at offentliggøre karakterer på internettet og hensigten med at offentliggøre interne evalueringer på skolerne er lige nøjagtig det, som vi tidligere i Folketinget har diskuteret, og det er lige nøjagtig her, vores veje skilles. Regeringen er nemlig enormt optaget af at skulle forholde sig til at måle og vurdere andres færdigheder.

KL 10.35

Da vi tidligere i folketingsåret havde en diskussion her i Folketingssalen om ungdomsudannelserne, afviste regeringen at opstille målsætninger for, hvor mange unge der skal komme igennem en ungdomsuddannelse. Regeringen er selv ikke meget for at blive målt og vejret, men synes, at alle andre skal blive det.

Vi frygter nemlig, at offentliggørelse af karakterer vil medføre, at der bliver lagt alt, alt for stor vægt og fokus på karakterer og eksamen. Vi tror ikke, at vores børn og studerende bliver bedre, men at karakterer og eksamen faktisk

bare bliver et centralt redskab, når der skal vælges skole og/eller uddannelse. Vi frygter, at det vil betyde, at værdigrundlaget og indholdet vil blive trængt i baggrunden.

Skoler og uddannelsesinstitutioner kan jo ikke sammenlignes via karakterer. Karaktergennemsnittet siger jo intet om skolernes evne til f.eks. at fastholde svage elever eller til at motivere netop de svage elever til faktisk at gå op til eksamen.

Det betyder jo, hvis man skal tage en skoles gennemsnit, at man faktisk vil have dårlige resultater til følge. Den skole, som ikke prioriterer, ikke vurderer og ikke vægter de svage elever og ikke motiverer dem til at gå til eksamen, vil i den sammenhæng faktisk være vinderen.

Så frygter vi også den del af forslaget, hvor regeringen vil tvinge skolerne til at offentliggøre interne evalueringer. Vi kunne jo frygte, at skoler, som havde problemer, af hensyn til offentligheden ikke var interesserede i at foretage interne evalueringer og dermed kunne få bedre redskaber til at blive bedre netop af frygten for, at det blev offentliggjort og man derved ville få et vigende elevgrundlag.

I stedet for disse diskussioner om karakterer og eksamen kunne man måske opfordre ministeren og regeringspartierne til at gå ind i en mere konstruktiv debat om fremtidens uddannelsespolitik og indhold.

Vi er jo i en situation i dag, hvor alt måles og vejes, og eleverne retter sig efter de retningslinjer, vi udstikker, og det, som vi fra Folketinget, forældres og myndigheders side lægger op til er det, vi vægter: læsefærdigheder, matematikfærdigheder osv.

Men vi må også konstatere, at der ude i samfundet skrives på ingeniører, mennesker, som med deres nysgerrighed har lyst til at undersøge, lyst til at forme og lyst til at finde ud af, hvordan man skaber og kreerer. Disse værdier måles ikke med karakterer og eksamen.

I stedet for at trampe rundt i forskellige måleskalaer, som blev opfundet for mange, mange generationer siden, synes vi, det er mere relevant, at regeringspartierne forholder sig til at tage del i diskussionen om indholdet. Og vi kan i hvert fald ikke støtte den del af lovforslaget, som netop handler om karakterer og eksamensoffentliggørelse, men støtter gerne og medvirker gerne til offentliggørelse af alle andre oplysninger som grundlag for valget af uddannelse på både nettet og i andre former.

(Kort bemærkning).

Gitte Lillelund Bech (V):

Jeg vil bare spørge hr. Thomas Adelskov, om hr. Adelskov ikke kan bekræfte, at Indenrigsministeriet under den tidligere regering, under en socialdemokratisk indenrigsminister, faktisk udsendte et forslag, som indeholdt det samme, som det her lovforslag indeholder, men hvor det var en opfordring til, at kommunerne faktisk offentliggjorde disse dele. Det er ene spørgsmål.

Det andet spørgsmål er: Er der nogen barrierer i det her lovforslag – i så fald vil jeg gerne have, at hr. Thomas Adelskov pinpointer lige præcis, hvor det er – som hindrer, at skolen kan præsentere, hvad det er for en indsats, man gør for f.eks. at få svage elever til at gå til eksamen, eller hindrer, at skolen kan offentliggøre, hvordan den stimulerer kreativitet og idérigthed?

Det vil jeg da meget gerne høre, for jeg kan ikke finde barrieren, men det kan da være, at hr. Thomas Adelskov har fundet et komma, jeg ikke har fundet.

(Kort bemærkning).

Thomas Adelskov (S):

Jeg kan ikke bekræfte fru Gitte Lillelund Bechs oplysninger om Indenrigsministeriet, dem er jeg ikke bekendt med, men jeg kan jo høre, at jeg kan hente dem hos fru Gitte Lillelund Bech.

Jeg tror, at debatten rent faktisk under Venstres ordførers tale afspejlede, at karakterer jo er en ujævn størrelse, at karakterer ikke er målbare og ikke er entydige redskaber, som siger noget som helst om uddannelsesinstitutioner. Derfor og med vægt på, at der faktisk er enormt stor fokus, også fra regeringspartierne side, også fra fru Gitte Lillelund Bechs side, på netop karakteren, er det, vi frygter, at de faktisk vil være med til at fjerne fokus fra netop det, som fru Gitte Lillelund Bech fremhævede: Alle de andre kvaliteter, der gør, at man måske skal vælge en skole eller et uddannelsessted.

Kl. 10.40

(Kort bemærkning).

Gitte Lillelund Bech (V):

Nu fik jeg jo ikke noget direkte svar på mit andet spørgsmål: Er der nogen barriere i lovforslaget, som hindrer, at skolen præsenterer, hvilken indsats der gøres over for de svage elever og får dem til at gå til eksamen, eller hindrer, at skolen kan præsentere, hvordan den stimulerer kreativitet og idérigdom for at få de ingeniører, som

hr. Thomas Adelskov efterspørger? Det er det første spørgsmål.

Så må jeg lige vende tilbage til den med karaktererne. Hr. Thomas Adelskov sagde i sit svar til mig, at karakterer ikke er målbare. Skal det forstås sådan, at Socialdemokratiet faktisk ønsker, at man afskaffer karaktergivning i den danske folkeskole?

(Kort bemærkning).

Thomas Adelskov (S):

Jeg bliver nødt til at svare fru Gitte Lillelund Bech ved at stille et spørgsmål:

Siger karaktererne i dansk eller i matematik noget som helst om evnen til at samarbejde, til at skabe, til at være nysgerrig, til at få ting til at fungere, til at lede? Nej, de gør ikke. Og det er det, der er problemet. Fru Gitte Lillelund Bech har jo stort set ikke talt om andet end karakterer. Det er derfor, det er problemet. Al fokus rettes mod netop karaktererne, der offentliggøres, netop de karakterer, som med et tal forsøger at angive, at de et eller andet sted skulle rumme alt. Og det er derfor, det er et problem i lovforslaget.

(Kort bemærkning).

Gitte Lillelund Bech (V):

Nu kan jeg forstå, at hr. Adelskov ikke vil svare på mit spørgsmål, og grunden til, at han tilsyneladende ikke vil svare på mit spørgsmål om, hvorvidt der er en barriere, der hindrer, at man kan præsentere en indsats for svage unge, hvordan man stimulerer kreativitet osv., er, at der ikke er nogen barrierer i lovforslaget for det her. Så det, at hr. Thomas Adelskov ikke svarer, vil jeg tage som en bekræftelse på, at der ikke er nogen barrierer.

Med hensyn til karaktererne fik jeg ikke noget svar fra hr. Thomas Adelskov. Hvis hr. Thomas Adelskov mener, at karaktererne er så dårlige, hvorfor har hr. Thomas Adelskov så ikke foreslået, når man har diskuteret folkeskole, at karaktererne skulle afskaffes i den danske folkeskole?

(Kort bemærkning).

Thomas Adelskov (S):

Nu kan jeg ikke helt overskue, om det er en idé, som Venstre måske har tænkt sig at fremføre til debat i Folketinget, om man skal afskaffe karakterer.

Det, jeg forholder mig til nu, er, om de skal offentliggøres, om de er et måleredskab, der taler om elevens, eller om skolens eller om klassens

samlede situation, samlede evner, muligheder, om den undervisning, som er foregået på skolen, om de muligheder og evner, som eleverne mødte op med. Det gør de ikke.

Men med den fokus, der sættes på karaktererne, bliver det et problem, at karaktererne skal spille så afgørende en rolle. Fru Gitte Lillelund Bech er jo et meget godt eksempel på, at karaktererne skal spille en stor rolle, for vi hører ikke anden tale end om karakterer heroppefra.

Hvis det var sådan, at lovforslaget havde til hensigt, at man skulle offentliggøre og forholde sig til en masse andre ting, specielt hvordan skoler behandler og forholder sig til svage elever, hvordan man gør en ekstraordinær indsats for udsatte grupper i det danske samfund, så havde det, tror jeg nok, været det, undervisningsministeren havde skrevet om i sit forslag, havde bedt om blev tilgængeligt, i stedet for at det er en mulighed man lægger op til. Men karaktererne skal efter ministerens og fru Gitte Lillelund Bechs opfattelse partout og guddødemig offentliggøres.

Formanden:

Man siger ikke »guddødemig« fra Folketingets talerstol.

Så er det fru Louise Frevert som ordfører.

Louise Frevert (DF):

Efterhånden som min læsning af lovforslaget skred frem, må jeg indrømme, at jeg blev mere og mere begejstret. Det er klart, at det primære i dette forslag for alle interesssemæssigt har været offentliggørelse af karaktergivning, men som lovforslaget nu er udformet, er der, så vidt jeg kan se, kommet en vældig god løsning på problemet, og loven vil komme til at leve fuldt op til dens intention.

Dog vil vi i Dansk Folkeparti følge loven nøje for at vurdere, om det skal være tvang at offentliggøre karakterer, eller om det på sigt skal gøres frivilligt. Vi vil under udvalgsarbejdet diskutere dette og eventuelt foreslå en evaluering efter 3 år.

Jeg vil dog fremhæve et hørings svar, som jeg synes har givet stof til eftertanke. Nu skal det jo ikke være nogen hemmelighed, at jeg i mange år har haft en dialog med Skole og Samfund, men det hørings svar, som Skole og Samfund har fremsendt, indeholder rigtig mange gode ideer, bl.a. at man skal lægge skolernes regnskaber ud på hjemmesiden. Men det er selvfølgelig noget, vi kan diskutere på et senere tidspunkt.

Jeg synes endvidere, at ministeriet har løst opgaven ved at kunne give vejledende hjælp til udformning af hjemmesiden. Desuden må det siges, at dette lovforslag endelig tager højde for, at der er en erkendelse af, at vi er i fuld fart ud ad teknologiens landevej; internettet, computeren er simpelt hen fremtiden.

Desuden vil det blive lettere for vejledere, elever og forældre at gå ind og ikke alene kunne vurdere skolen, men også kunne sammenligne uddannelser for netop at finde den helt rigtige uddannelse og skole.

Et andet forbehold har været, at lovforslaget skulle træde i kraft allerede den 1. juli 2002, men det har man nu imødekommet sådan, at loven først træder i kraft den 1. juli 2003, og det synes jeg giver skolerne tid til at kunne implementere systemet i deres virksomhed.

Som der ganske rigtigt står i »Sammenlignelig brugerinformation« fra Indenrigsministeriet, har mange skoler allerede nu hjemmesider, og efter den lov, der blev gennemført i december 2000, har mange skoler allerede benyttet sig af dette, og det kan nu kombineres.

Den angst, der har været fra interessenternes side for vedtagelse af denne lov, tror jeg ganske simpelt godt vi kan stryge. Efter alt at dømme er dette et skridt i den rigtige retning og et hip til, at vi har erkendt, at vi snart lever i et højteknologisk samfund.

Helle Sjelle (KF):

I Det Konservative Folkeparti ønsker vi, at vi her i Danmark har en høj kvalitet i vore uddannelser. Og vi er også af den opfattelse, at gennemsigtighed og åbenhed er vigtige redskaber til at nå det mål. Derfor er Det Konservative Folkeparti også meget positivt over for det af undervisningsministeren fremsatte forslag. Indholdet er noget, vi faktisk har ventet længe på, og som vi har kæmpet hårdt for at få indført.

Forslaget indebærer, at skolerne skal offentliggøre karaktergennemsnit. Det giver en stor transparens i forhold til de faglige præstationer på den enkelte uddannelsesinstitution. Det er vi glade for.

Men det er vigtigt at fremhæve, at karaktererne ikke får lov til at stå alene. Skolens fagudbud, læseplaner, værdigrundlag, pædagogiske udgangspunkt, karaktergennemsnit, evalueringer og andet, som kan være af betydning for kvaliteten i skolens undervisning, skal også offentliggøres. Alt i alt skulle det give forældre og elever

en god mulighed for at vurdere den enkelte skole.

Men man kan naturligvis spørge: Hvorfor er det her nødvendigt netop nu? Det kan der efter min mening være flere årsager til. En meget væsentlig grund er, at vores samfund er blevet mere videnskabsfokuseret, end det nogen sinde har været før. Færre og færre job kan i dag bestrides uden nogen form for boglig uddannelse. Tænk blot på, hvor afhængige vi er blevet af gode it-kundskaber i både arbejds- og privatlivet.

Vi skal naturligvis kunne honorere de krav for at kunne følge med i en ganske voldsom international konkurrence. Der er i den konkurrence ikke ret stor plads til at begå fejl, og derfor kan vi efter Det Konservative Folkepartis mening ikke undvære den måling, som forslaget her indebærer.

Det er vel rimeligt at antage, at der altid har været skoler, der har klaret sig noget bedre end andre. Men vi vil gerne give forældrene og naturligvis deres børn mulighed for at vælge skoler, hvor de føler sig trygge, fordi de kan få viden om skolens kvaliteter inden for de forskellige områder, jeg har nævnt.

Men det skulle også gerne kunne give de lidt ringere placerede skoler et godt incitament til at kridte skoene og forbedre resultaterne. Den øgede gennemsligtighed og åbenhed skulle gerne give skolerne en mulighed for at konkurrere, og det forventer vi også i høj grad vil ske, men vi forventer også en mulighed for at inspirere hinanden og derigennem skabe en bedre kvalitet. Den åbenhed og gennemsligtighed ser vi som et middel til og mulighed for at skabe et bedre uddannelsessystem. Det giver alle en bedre mulighed for at vurdere den enkelte institution og foretage sine prioriteringer.

Vi håber, at hele denne øvelse er med til at forbedre kvaliteten i vores uddannelsessystem, og derfor støtter vi forslaget.

(Kort bemærkning).

Pernille Rosenkrantz-Theil (EL):

Jeg vil gerne spørge De Konservatives ordfører, hvordan det er med de skoler, hvor man ved, at den sociale sammensætning er meget skæv.

Altså hvis vi nu antager, at vi har en skole, hvor den sociale sammensætning er meget skæv og man har en meget stor gruppe, som har vanskeligheder socialt og vanskeligheder fagligt. Hvis denne skole så sætter meget fokus på netop det, at de har denne gruppe og har et meget stort timetal og meget lave klassekvotienter net-

op for at kunne imødegå de problemer, de vil have på denne her skole, hvordan vil denne lovs sammensætning vise det på den hjemmeside, man gerne vil have etableret? For det er jo sådan, at netop timetal og lave klassekvotienter ikke er nogen af de ting, som bliver nævnt, som skolerne skal fremvise.

Kl. 10.50

Min bekymring går på, at dette lovforslag lægger op til, at denne skole selvfølgelig vil have et lavere karaktergennemsnit end andre skoler, og jeg kan ikke rigtig se, hvordan De Konservative og Venstre mener, at denne skole så vil komme til at fremstå som det sted, man skal sende sine børn hen, hvis de f.eks. har problemer med indlæring.

(Kort bemærkning).

Helle Sjelle (KF):

Jamen nu indebærer forslaget jo netop en mulighed for, at skolerne kan lægge alle de informationer ud, som de føler er relevante. Og der synes jeg da, det ville være meget relevant for den pågældende skole, som fru Pernille Rosenkrantz-Theil giver som eksempel, at sørge for at få de her informationer ud.

Så kan man selvfølgelig spørge sig selv: Jamen hvad er det så, der gør denne her skole attraktiv? Man kunne måske også vende det om og sige: Denne her skole har sådan nogle problemer; det kunne være, at denne her skole skulle se på, hvordan og hvorledes man kunne få løst de problemer.

Jeg tror, man skal lade være med at se på det som begrænsninger, men som muligheder, at man faktisk får mulighed for at lægge de her ting ud.

(Kort bemærkning).

Pernille Rosenkrantz-Theil (EL):

Først og fremmest vil jeg gerne slå fast, at det her ikke er en mulighed. Der er ikke valgfrihed. Skolerne skal lægge karaktergennemsnittet og andre informationer ud på en hjemmeside. Det er ikke nogen mulighed. Det synes jeg lige vi skal have på det rene.

Så vil jeg gerne sige, at man kører efter samme system i det engelske skolesystem, hvor det også er en bred vifte af ting, der bliver lagt ud, og som skolerne bliver præsenteret på. Men sjovt nok er det eneste, der bliver fokuseret på i hele samfundet som sådan, karaktergennemsnittet. Hvis man er i England på det tidspunkt, hvor de her karaktergennemsnit bliver offentlig-

gjort – det er én gang om året – så vil man se, hvordan det præger debatten.

Jeg vil gerne spørge De Konservative, når det her nu ikke er en mulighed, men netop en tvangsmekanisme, man indfører fra statens side, hvordan man så vil undgå at falde i samme hul som de engelske skoler, hvor der bliver skabt A- og B-skoler, ikke kun, fordi nogle er private og andre er offentlige, men ganske simpelt også på grund af den samfundsdebat, man skaber.

Politikere har jo et stort ansvar i forhold til, hvilken retning samfundsdebatten drejer i, og jeg vil gerne spørge De Konservative, hvad man vil gøre for at undgå, at man får skabt A- og B-skoler på baggrund af offentliggørelse af karaktergennemsnit og selvfølgelig også nogle andre ting, men karaktergennemsnittet er det, der bliver fokuseret på i debatten.

(Kort bemærkning).

Helle Sjelle (KF):

Jo, men jeg ser det faktisk som en mulighed, at man skal lægge de ting ud, som er relevante for denne her uddannelsesinstitution. Det er jo ikke defineret nærmere, hvad der er relevant for den enkelte uddannelsesinstitution, og der kan det så være – det ser jeg da som noget meget relevant – at denne uddannelsesinstitution, som har de her problemer, går ind og siger: Vi har de her elementer, som det er vigtigt for denne her skole at få frem. Der er nogle ting, der gør, at det her karaktergennemsnit måske ligger lavere, hvis man vil koble de to ting. Det er jo ikke sikkert, at det lige præcis er det, der har betydning for karaktergennemsnittet. Så tror jeg, at vi i hvert fald for vores vedkommende fokuserer på karaktergennemsnittet, men ikke kun på karaktergennemsnittet.

Så vil jeg gerne sige, at jeg tror, hvad angår England, at vi skal holde os til Danmark; det danske samfund er et noget andet samfund end det engelske, så jeg har ikke denne frygt for A- og B-skoler. Det tror jeg egentlig, at det danske samfund nok skal finde ud af at tage hånd om.

(Kort bemærkning).

Pernille Rosenkrantz-Theil (EL):

Det er klart, at vi i Danmark godt selv kan tage hånd om det, men vi kan jo også påvirke det danske samfund i retning af noget andet. Og det er lidt den retning, jeg er interesseret i.

Jeg siger ikke, at vi pr. automatik bliver det engelske samfund. Hvilken retning samfundet kommer til at tage, kommer jo an på, hvad poli-

tikerne beslutter, hvad regeringen beslutter. Og det her lovforslag lægger op til, at man indfører nogle ting i det danske skolesystem, som de har brugt i årtier i England, og det er selvfølgelig derfor, jeg lader mig lidt inspirere af, hvordan modellen ser ud i England.

Så vil jeg sige, at jeg synes ikke rigtig, jeg fik svar på det her med, hvordan man vil undgå, at der bliver dannet A- og B-skoler, som der er blevet andre steder, ikke kun i England, men de steder, hvor der netop har været fokus på karaktergennemsnittet.

Så vil jeg altså gerne slå fast, at der står altså meget, meget tydeligt her, hvilke ting der i hvert fald skal indgå, og det synes jeg også er et tydeligt signal til skolerne om, hvad er det man ønsker. Det er et meget, meget tydeligt signal.

Kl. 10.55

Så har fru Helle Sjelle ret i, at man i øvrigt har en mulighed, men det her er ikke valgfrit for skolerne. Det er ikke sådan, at en skole kan sige: Vi synes, det allervigtigste at præsentere for omverdenen er, hvilken gruppe elever vi har, hvor højt timetal vi har, hvor lave klassekvotienter vi har. Altså hvor stor kapacitet har vi til at tage os af de tungeste elever? De Konservative lægger vægt på karaktergennemsnittet.

Formanden:

Hr. Aage Frandsen som ordfører.

Aage Frandsen (SF):

Lovforslaget vedrører de oplysninger, som skoler, der er reguleret i henhold til lov, og som er inden for dansk lovgivning, skal offentliggøre.

Men jeg vil godt, lige inden jeg går til selve lovforslaget, opholde mig ved det, som jo må være det centrale. Det er, at vi får udviklet vores skolesystem; at vi får så god en folkeskole som overhovedet muligt; at ungerne, inden de starter i folkeskolen, er så velfungerende som overhovedet muligt; at de ikke i folkeskolen risikerer at miste den kreativitet og den begejstring og den nysgerrighed, som de fra naturens side heldigvis har; at vi sikrer, at uddannelsessystemet, også hvad angår videregående uddannelse, er så godt som overhovedet muligt.

Det forudsætter så også, at vi evaluerer, og hvis man så skydes i skoene, at når man ikke lægger vægt på eksamens karakterer, så er det, fordi man ikke vil evaluere. Så er der selvfølgelig noget, der er galt, det kan være hos modtageren, der ikke kan forstå budskabet, eller også er

der noget andet, der er helt galt; man vil ikke forstå det.

For evalueringer er helt afgørende, og det er evalueringer, man selv kan foretage på skolerne, og det er vigtigt, at man gør det, men det er så også evalueringer, som samfundet skal bidrage med. Og der er det så lidt underligt, at vi i øjeblikket er i en situation, hvor der skæres ned i det, som Undervisningsministeriet bidrager med i forhold til uddannelsessystemet, det, man kan bidrage til evalueringen med i form af fagkonsulenter m.v.

Det, som jeg synes er det helt centrale, er, hvordan vi sikrer forskellige typer af evalueringer, for den dér tanke, at hvis nu vi offentliggør nogle bestemte ting, så vil konkurrencen skabe bedre kvalitet, tror vi ikke på. Det kan godt være, det en gang imellem kan virke i den retning, men det helt afgørende er, at man gør alt muligt for at styrke indholdet og udviklingen i uddannelsessystemet, og det kræver så også, at man netop laver evaluering hele tiden, og det er vi helt, helt med på.

I den forbindelse er det også vigtigt at understrege, at eksamen med et talresultat er noget af det ringeste, men i nogle situationer det eneste, man har. Det er noget af det ringeste til at sige noget om, hvad det er, man kan. Det kan det måske nok sige noget om, men det siger i hvert fald ikke noget om, hvad man skal gøre for at komme videre.

Derfor er den bedste evaluering selvfølgelig, at man også har nogle ord med i forhold til den enkelte elev. Vi vil godt understrege, at vi er meget tilhængere af, at man laver evalueringer og vurderinger hele tiden, men ikke det dér med at lave det i form af firkantede tal, som er lette at lave, men som i virkeligheden ikke siger alverden og somme tider vildleder.

Så med hensyn til lovforslaget. Der står i formålsbestemmelsen, at det skal være oplysninger, der skal være tilgængelige, og så står der:

»... så borgerne enkelt og hurtigt kan vurdere kvaliteten af undervisningen på de enkelte skoler og institutioner.«

Der er det så spørgsmålet, om de ting, der anføres, er det, der bidrager til det. Der er i øvrigt også en række andre ting, vi skulle offentliggøre, som nok ikke siger så meget om kvaliteten, men som siger noget i forhold til det, som de mennesker, der skal benytte sig af uddannelsesinstitutionerne, alligevel gerne vil vide. Derfor er der en række af de ting, der står her, som vi synes er glimrende. Det er en række af de ting,

som vi ved, at en masse uddannelsesinstitutioner allerede lægger ud og synes er relevante.

Der er to ting, hvor vi har forbehold på linje med det, som også den socialdemokratiske ordfører var inde på. Den ene er spørgsmålet om karakterer, og det er simpelt hen, fordi man fokuserer særligt på det.

Den andet er de interne evalueringer, fordi vi egentlig frygter, at de eksterne evalueringer efterhånden forsvinder, i hvert fald nogle af dem. Evalueringsinstituttet kan lave nogle, men vi kan frygte, at der i hvert fald ikke rigtig bliver lavet nogen af fagkonsulenter. Så er der interne evalueringer tilbage, og hvis der så laves en intern evaluering med henblik på at gøre noget bedre, og det måske er den første, og man så gør det bedre, er resultatet jo et helt andet efter 2 år. Så er det vel nok lidt urimeligt, at man offentliggør den første, for den siger ikke så meget, fordi en evaluering er altid på vej til noget andet.

Men altså at skolerne selv skal være meget åbne over for at offentliggøre en række ting, er selvfølgelig helt oplagt.

Kl. 11.00

Så kommer jeg til, at de frie skoler også er omfattet af det her, og en uhyggelig tendens, som vi oplever i øjeblikket, er den der statsliggørelse af de frie skoler. De frie skoler bruger i øjeblikket offentliggørelse af ikke bare deres værdigrundlag, men også en række andre ting. De frie skoler er netop i et konkurrencemarked, og derfor er de meget åbne over for at skulle fortælle ting og sager, men de synes ikke, at karakterer er vigtige. Efterskolerne er i høj grad og de frie skoler måske nok i lidt mindre grad i den der konkurrenceverden, men de er der.

Der er det altså mærkeligt, at når de i dag præsenterer deres ting, er der aldrig nogen, der spørger efter – jo, på en efterskole måske: Hvad er jeres karaktergennemsnit? Der er ingen, der spørger efter det, men nu skal de fortælle det. Så tænker forældre og elever vel i fremtiden: Jamen det er nok vigtigt, det må skolen jo vide er vigtigt.

Derfor kunne det være interessant at få at vide, om man på en hjemmeside må skrive: Det er noget, vi offentliggør, fordi ministeriet og Folketinget har sagt, man skal offentliggøre det; det er ikke, fordi vi selv mener, det er vigtigt. Må man tage det forbehold i forhold til noget af det, man offentliggør, for når man præsenterer sig selv, vil man jo gerne fortælle det, man synes er vigtigt, og ikke det, som andre måske siger skal offentliggøres.

Der er jo en bestemt type af efterskoler, hvis kvalitet helt særligt er, at de tager sig af dem, som er det, der hedder sent udviklede. Det drejer sig jo ikke om, at de skal have en hel masse høje karakterer, for det er slet ikke det, der er formålet. Der kan man så frygte, at nu tør de slet ikke lade dem gå til eksamen, fordi der er nogle, der tror, at de karakterer, de nu får, siger en hel masse om skolen, og det gør de jo ikke. Hvis man kan bevæge et ungt menneske i den situation fra et lavt niveau til et lidt højere niveau, er det jo en gevinst uden lige og langt flottere, end hvis man har en i boglig forstand begavet elev, som går fra det næsthøjeste til det højeste.

Derfor er en række af de ting, som man vil indføre her, unødvendige og unødige. Der er en del ting, der er godt i det, det er ikke nyt, og der er noget, der er nyt, og det er ikke godt.

Marianne Jelved (RV):

I Det Radikale Venstre er vi modstandere af offentliggørelse af karakterer, som regeringen foreslår det. Det er vi, primært fordi regeringen dermed flytter fokus i offentligheden fra det indvendige, det, der er skolens liv og hverdag, til det udvendige, det kvantitativt målbare.

For mig er undervisning et møde mellem mennesker med forskellige udgangspunkter. På sin vis har de mennesker det fælles mål at bevæge sig fra ét sted til et andet sted og opleve, at man kan mere og mere og er blevet dygtigere og klogere også på sig selv, og det gælder både læreren og barnet.

Al undervisning uanset alder omfatter og berører hele mennesket og alle, der deltager. Den gode lærer vurderer konstant sin undervisning og sig selv og må bruge sine sanser, stole på sin intuition for sekund efter sekund at bruge sig selv, sit kropssprog, tonefald, valg af ord, sine forventninger og krav til klassen og til hvert barn i mødet med det enkelte barn og klassen. Det møde er afgørende for resultatet, og det er det, der er hjertet i undervisning. Det, hele livet bygger på, er det møde og resultatet af det møde.

Læreren skal så at sige møde hvert enkelt barn, hvor barnet er. Det er et krævende job, og det job kan ikke gøres op i minutter, i timer, i tal.

Derfor er det dybt synd for folkeskolen og for mødet mellem barn og voksen i den vigtigste periode og i den vigtigste kulturinstitution, at det nu får den fokus, som regeringen ønsker.

Det kan Det Radikale Venstre ikke medvirke til.

Kl. 11.05

Det Radikale Venstre siger ja til åbenhed og gennemsigtighed, nøjagtig som de frie skoler i virkeligheden dokumenterer, at de kan forvalte et ansvar ved, at institutionerne kreativt fortæller om sig selv og skolen. Den måde, man gør det på, er jo også en del af beskrivelsen af identiteten og værdierne på et sted. Det skal nu ensrettes, reguleres og kontrolleres, udvendiggøres, statsliggøres.

Derfor siger Det Radikale Venstre nej til den stigende kontrol og den stigende styring, der er, ja til større frihed og kreativitet, nej til big brother-udvikling, ja til mere varme, mere tillid, mere respekt, mere ansvar og større frihed til skolerne. Det er Det Radikale Venstres mål.

Derfor kan vi ikke støtte det forslag, der ligger. Det kommer gang på gang bag på os, at vi har fået Venstre i regering, og det fører til mere og mere statsliggørelse, mere og mere central dirigeret, mere og mere kontrol. Det er ikke det, der er brug for i et samfund, der vil bygge på frihed, udvikling, kreativitet og samarbejde. Derfor kan vi ikke medvirke til det her.

(Kort bemærkning).

Gitte Lillelund Bech (V):

Jeg vil sådan set bare bede fru Marianne Jelved bekræfte, at det her lovforslag bygger på beslutningsforslag, som gentagne gange har været behandlet i Folketingssalen fremsat af Venstre og De Konservative, og derfor kan det ikke komme bag på nogen, at Venstre-Konservative-regeringen fremsætter det som lovforslag.

Så vil jeg spørge fru Marianne Jelved: Hvad er det i lovforslaget, der forhindrer, at mødet mellem læreren og det enkelte barn kan finde sted med den varme, den hjertelighed, den omsorg, den form for evaluering, som fru Marianne Jelved talte så flot om heroppefra? Hvor er det præcis i lovforslaget, der er en forhindring af det? Hvad er det præcis, der forhindrer det? For mig at se forhindrer lovforslaget det på ingen måde, tværtimod.

(Kort bemærkning).

Marianne Jelved (RV):

Jeg har ikke på noget tidspunkt betvivlet Venstres eller regeringens ret til at fremsætte et hvilket som helst forslag, og jeg har heller aldrig nogen sinde sagt, at der ikke har været beslutningsforslag om det her, men det gør det da ikke bedre.

Jeg er stadig væk af den opfattelse, at det kan nytte noget at diskutere og argumentere, og der-

for kunne det jo også være, at man kunne tale til et eller andet bedre jeg i Venstre; det kunne man måske håbe på.

Hvad er det så, der forhindrer, at man får den kvalitet i mødet, som jeg beskriver, at undervisningen er? Jeg forstår overhovedet ikke det spørgsmål.

Under valgkampen var alle partier lige pludselig enige om, at det var forfærdeligt med al den regulering, tidtagning og alle de kontrolforanstaltninger; hjemmehjælpen var bl.a. tema i den diskussion.

Hvad er det her andet end mere regulering, mere bureaukrati, mere kontrol? Det var det, vi sagde under valgkampen om hjemmehjælpen. Derved flytter man – hjemmehjælp, lærer, sygeplejerske – fokus fra det egentlige, ansvaret i processen, i det, der skal præsteres, til noget udividigt, målbart, kontrollerbart, hvilket ødelægger kvaliteten og opmærksomheden. Det blev sagt af hr. Anders Fogh Rasmussen, der var formand for Venstre på det tidspunkt, og af andre.

(Kort bemærkning).

Gitte Lillelund Bech (V):

Jeg vil lige først gøre fru Marianne Jelved opmærksom på, at hr. Anders Fogh Rasmussen fortsat er formand for Venstre.

Derudover vil jeg sige, at jeg ikke fik svar på mit spørgsmål. Det er fru Marianne Jelved, der heroppe fra talerstolen har inddraget mødet mellem læreren og den enkelte elev og det væsentlige, der er i dette møde, og jeg spørger: Hvad er det i dette lovforslag, der gør, at det væsentlige møde ikke længere er så væsentligt? Det står der på ingen måde i lovforslaget.

Så bliver jeg også nødt til at spørge fru Marianne Jelved, hvorfor fru Marianne Jelved, hvis hun synes, det her virkelig er så kritisk og problematisk, så ikke greb ind i sin egenskab af minister, da hendes kollega i den tidligere regering den socialdemokratiske indenrigsminister udsendte en betænkning, som i store træk indeholdt nøjagtig det, som det her lovforslag bygger på. Det var nemlig en opfordring til kommunerne om, at det var lige præcis det, kommunerne skulle bede deres skoler om at offentliggøre.

Kl. 11.10

(Kort bemærkning).

Marianne Jelved (RV):

Der er meget, meget stor forskel på at opfordre til, at nogen gør noget, og så lovgive om det. Der er faktisk en meget stor forskel. Og jeg vil godt

understrege, at den betænkning er udarbejdet af embedsmænd. Der har så vidt jeg ved, ikke været politikere involveret i det. Derfor er der ikke taget stilling til den betænkning. Der er skabt grundlag for en debat, og så vidt jeg husker, indeholder den betænkning ingen konkrete forslag omkring folkeskolen.

For at svare på det første spørgsmål fra fru Gitte Lillelund Bech: Det, der med dette lovforslag forhindrer, at fokus fortsat er på mødet mellem lærer og barn, er, at al fokus nu bliver rettet mod karakterer og dermed mod noget andet, som intet har med det møde at gøre. Derfor bliver det op ad bakke at fastholde kvalitetsudviklingen i skolen.

(Kort bemærkning).

Gitte Lillelund Bech (V):

Den betænkning, jeg omtaler, indeholder rent faktisk forslag til, hvad kommunerne kunne bede deres folkeskoler om at offentliggøre.

Derfor må jeg jo bare konstatere efter fru Marianne Jelveds svar heroppefra, at fru Marianne Jelved mener, at det er helt i orden, at en tidligere socialdemokratisk indenrigsminister opfordrer kommunerne til at gøre fuldstændig det samme, som ligger i det her lovforslag. Så længe det er kommunerne, der vælger at gøre det, er det i orden, men når det er lovgivning, er det ikke i orden; er det ikke korrekt forstået?

(Kort bemærkning).

Marianne Jelved (RV):

Nej, det er ikke korrekt forstået. Den betænkning, der omtales, taler, så vidt jeg ved, heller ikke om karaktergennemsnit. Men *hvis* den gør, kan jeg garantere fru Lillelund Bech, at den daværende regering med en radikal undervisningsminister – og der var enighed imellem partierne i regeringen – ville skaffe lov hjemmel, så man undgik at skulle udlevere karakterer. Og det ved fru Lillelund Bech ganske godt.

Formanden:

Fru Pernille Rosenkrantz-Theil som ordfører.

Pernille Rosenkrantz-Theil (EL):

Det her lovforslag har en rigtig typisk spindoktoroverskrift: »åbenhed og gennemsigtighed«, og den, der måtte være imod et forslag med sådan en overskrift, er jo et slemt skarn, der hører hjemme i venstrefløjens rædselskabinet af lukkethed og betontænkning.

Sådan har regeringens dyrt betalte og skatteyderfinansierede spindoktorer sikkert tænkt, da de lavede overskriften til det her lovforslag. Men titlen er falsk varebetegnelse. Det her lovforslag burde i stedet hedde »rangordning af skolerne specielt efter karaktergennemsnit«, for det er det, hovedfokus er på i det her lovforslag.

Det er karaktergennemsnittet, lovforslaget lægger mest vægt på, og det er offentliggørelsen af karaktererne, hvorimod de fysiske rammer, antallet af elever i klassen og antallet af timer, sjovt nok er aldeles frivilligt at oplyse. Der er tvang, når det handler om karaktergennemsnittet, uagtet at det altså også kan spille en rolle, hvor mange timer man har i forskellige fag, og hvor mange elever der er i klassen, og det er vel også vigtige oplysninger for forældrene, sådan som også Skole og Samfund er inde på i deres hørings svar.

Hvad er det så, karakterer viser? Jeg vil sige, at det jo ikke er nogen lang karriere, jeg har haft i det her Ting, men alligevel er hørings svarene fra mig at se helt markante i deres afstandtagen fra regeringens idé om offentliggørelse af karaktergennemsnittene.

Det er ganske vist lykkedes for de skatteyderbetalte spindoktorer at få arbejdsgiverne i Dansk Arbejdsgiverforening og skødehundene i den lille gule elevorganisation FLO til at sige, at de da ikke har noget imod offentliggørelsen. Alle andre organisationer, der har forstand på uddannelse, er imod det her forslag.

Regeringen gør en dyd ud af ikke at lytte til folk, der har forstand på tingene – det ved vi fra tidligere forslag – men gør det alligevel ikke bare det mindste indtryk at høre advarslerne fra de mennesker, der faktisk arbejder med skoleverdenen og i skoleverdenen og faktisk har forstand på, hvad der sker, hvis karaktererne ender med at blive *det* vigtige parameter for sammenligning, sådan som det her lovforslag lægger op til?

Men det har jo selvfølgelig nok ikke den store betydning, for når denne her regering har besluttet sig for noget, er debat fuldstændig underordnet, og gode råd gør ikke det store indtryk på denne her regering.

Kl. 11.15

Som det fremhæves i et utal af hørings svarene, er offentliggørelse af karaktergennemsnit en rigtig dårlig idé, bl.a. fordi karakterer grundlæggende ikke siger noget som helst om personens kunnen, og da slet ikke noget overhovedet om undervisningens kvalitet.

Karaktererne siger mest om elevernes sociale baggrund, forældrenes uddannelsesniveau, og karaktergennemsnittet siger derfor mere om, hvilke elever en skole har.

Op til de borgerlige: Ja, karakterer er socialt betinget. Jo højere socialgruppe, man tilhører, jo højere karakterer får man. Det vil altså sige, at det, Venstre får ud af det her lovforslag, er at vise omverdenen, hvad vi allerede ved i forvejen, nemlig hvilke socialgrupper der går på hvilke skoler og bor i hvilke områder.

Karaktererne siger meget, meget lidt om en meget, meget lille del af skolernes arbejde, og for at erindre om, hvad folkeskolen også skal, så er det, at den skal medvirke til en elevs alsidige personlige udvikling; altså ikke kun faglig kunnen. Den skal skabe sådanne rammer for oplevelse, virkelyst og fordybelse, at eleverne udvikler erkendelse og fantasi og lyst til at lære.

Altså undskyld mig, hvis man skal have tal klistret i panden, og skolen som helhed skal have det, hver gang de løfter et øjenbryn, så ved jeg ikke rigtigt, hvor den her fantasi og lyst til at gå i skole skulle komme fra.

Vi risikerer, at de svageste elever bliver kastebold mellem skolerne, da ingen skoler vil være interesseret i de svageste elever, fordi de jo trækker karaktergennemsnittet ned.

Sammenligning af et karaktergennemsnit betyder i resten af verdens lande, at der kommer en rangorden mellem skolerne, og jeg kan ikke forstå, hvordan den konservative ordfører kan stå heroppe og sige, at i Danmark vil det blive anderledes. Hvorfor skulle Danmark være så unikt, når det i alle andre lande betyder, at der kommer A-skoler, og der kommer B-skoler?

Er det det, vi vil med den danske folkeskole? Er det virkelig visionen for denne her regering, at vi skal skabe en klassedeling i den danske folkeskole?

Det kan ikke være for at hæve det faglige niveau. Så er det i hvert fald en meget, meget snæver definition af det faglige niveau. Der må skulle en fuldstændig ændring af folkeskolens formål til, hvis man mener, at man trækker i retning af at opfylde formålet ved hjælp af det her tiltag.

Jeg forstår heller ikke rigtigt, hvorfor regeringen vil lægge sig så tæt op ad de engelske og amerikanske uddannelsessystemer. Hvorfor vil regeringen foretage en opsplitning af vores skoler i stærke og svage? Hvorfor ønsker regeringen at fjerne det fælles mødested, som folkesko-

len kan være, et element, der har været med til at udviske klasseskellene i det danske samfund?

Kan grunden være, at når det fælles fundament falder væk, når den fælles folkeskole bliver fortid, fordi befolkningen samler sig i forskellige grupper på forskellige skoler, så bliver det lettere at rette tilskuddet hen til de stærkeste skoler og lade de private komme ind på uddannelsesmarkedet? Er det det, Venstre gerne vil? Og det ligger jo i fin forlængelse af de GATS-forhandlinger, man er inde i, som regeringen også lægger sig op ad. Det er jo et krav fra de internationale organisationer, at man netop åbner op for at skabe et privat marked på uddannelsesområdet.

Jeg ved så ikke, hvor gennemtænkt det her er fra regeringens side. Det virker meget, meget ugenomtænkt, for det virker, som om man ikke har lyttet til nogen som helst, der befinder sig ude i uddannelsesverdenen. Men det er tydeligvis et søm i den fælles offentlige folkeskoles ligkiste, som regeringens med stor fryd vil hamre i. Det synes jeg er meget, meget ubehageligt at være vidne til, og jeg synes, det er ubehageligt, at man i den grad sidder parterne overhørig i denne her sag.

Bodil Kornbek (KRF):

Sådan overordnet set kunne Kristeligt Folkeparti godt være enig i intentionerne i det lovforslag, for vi vil gerne sætte fokus på kvaliteten af undervisningen på landets skoler og uddannelsessteder og dermed arbejde for at sikre høj kvalitet i uddannelserne.

Vi finder da også, at det er vigtigt med åbenhed og gennemsigtighed, som jo betyder, at borgerne kan blive velinformeret om de enkelte skolers og uddannelsessteders læseplaner, fagudbud og pædagogiske udgangspunkt.

Om det, lovforslaget lægger op til, at alle skoler og uddannelsesinstitutioner skal have en hjemmeside, hvor der skal indgå nogle af de her klare, specifikke krav om informationer om netop pædagogik, værdigrundlag, timetal osv., kunne vi i princippet godt sige: Det er fint.

Mange steder har man jo allerede denne information. Det er ofte en del af det samarbejde, der er mellem skole, hjem og studerende. Friskoler, efterskoler har jo netop i kraft af deres udgangspunkt oplyst om disse specifikke ting, om værdigrundlag og pædagogik, i årevis, for det har været en del af deres virkelighed. Men disse informationer siger jo noget om rammen, men intet om indholdet specifikt, og dermed si-

ger det jo heller ikke noget om kvaliteten af skolen.

Kl. 11.20

I lovforslaget vægtes karaktergennemsnittet for det enkelte år særligt, og det er jo faktisk den eneste objektive, sammenlignelige parameter, der hermed bliver gjort offentligt tilgængelig og netop med fare for, at det så lige præcis bliver det, man fokuserer på og tager op og siger: Nå, der kan vi se, hvad der er godt, og hvad der er skidt.

Men isoleret set kan et karaktergennemsnit ikke give et billede af den faglige kvalitet på skolen. Det er jo ikke et eksakt udtryk for undervisningskvalitet, så den del af lovforslaget kan vi ikke tilslutte os på nogen måde.

Nej, det, der er vigtigt med hensyn til at sikre kvalitet, er, som der faktisk også står i lovforslaget, når skoler og institutioner får mulighed for at lære af hinanden gennem dialog og spredning af gode erfaringer og ved at fremme skolernes bevidsthed om kvalitet.

Men hvordan denne kvalitative udvikling skal ske, bliver selvfølgelig ikke anvist i lovforslaget, og det mener jeg ellers er det, der er kerneområdet. Det er her, vi skal have fokus. Udviklingen af kvalitet er jo netop det, der foregår i dagligdagen mellem lærer og elev, mellem lærer og lærer, men også i forhold til skolernes ledelse. Det er her, det er interessant. Det er måden at opnå kvaliteten. Og jeg må sige, at med dette lovforslag tror jeg ikke intentionerne bliver nået, for det her lovforslag arbejder ikke for at sikre en høj kvalitet i uddannelserne.

Vi synes som sagt, det er vigtigt med kvalitet og fokus, men det er endnu mere vigtigt, hvordan vi så opnår det. Og det her lovforslag lever ikke op til de intentioner, som regeringen sådan set har på området. Så vi kan ikke støtte, hvad skal vi sige, metoderne til at opnå det, som regeringen gerne vil. Vi opnår ikke kvaliteten ved bare at lægge karakterer og evalueringer ud på nettet.

Undervisningsministeren (Ulla Tørnæs):

Det her lovforslag skal ses som et led i regeringens brede ønske om at få så høj en kvalitet i uddannelserne som overhovedet muligt. Vi tror på, at vi gennem åbenhed og gennemsigtighed skaber muligheden og bedre forudsætninger for at kunne stille krav til uddannelsesstederne, stille krav på et mere kvalificeret grundlag, end det er tilfældet i dag.

Vi tror også på, at vi med lovforslaget her skaber bedre muligheder for at træffe et valg på et mere kvalificeret grundlag.

Endelig, som det også har været nævnt af en række af ordførerne, ligger det også i lovforslaget, at de forskellige uddannelsessteder får mulighed for gennem åbenheden og gennemsigtigheden at lære af de gode eksempler. Med andre ord: Lovforslaget er et rigtig godt værktøj, et rigtig godt dialogværktøj til en styrkelse af kvaliteten i uddannelsessektoren.

Så har der været meget fokus undervejs her i debatten på elementet offentlighed af karakterer. Jeg er meget enig med de ordførere, som har sagt, at offentlighed af karakterer naturligvis ikke alene siger noget om kvaliteten af undervisningen på det enkelte uddannelsessted. Det er præcis derfor, at der også med forslaget lægges op til, at en række andre elementer offentliggøres som led i åbenheden.

Jeg må tilstå, at jeg er meget uforstående over for Det Radikale Venstres ordførers konklusion, hvor fru Marianne Jelved siger, at det, at der med det her forslag skabes mere åbenhed, er udtryk for en centralisme, en statsliggørelse, en kontrol, som Det Radikale Venstre ikke kan dele. Jeg må tilstå, at det står jeg uforstående over for. Jeg ser ikke, hvor der med dette lovforslag lægges op til yderligere bureaukrati, yderligere kontrol eller yderligere statsliggørelse, for jeg har også forstået, at Det Radikale Venstre er enig i, at de oplysninger, der ellers ligger i forslaget, skal der være åbenhed omkring. En række institutioner offentliggør i øvrigt allerede i dag de selv samme oplysninger. Det vil sige, at der ikke vil blive tale om yderligere bureaukrati.

Kl. 11.25

Og endelig med hensyn til karakteroplysningerne så er det jo sådan, at de selv samme oplysninger i dag indgives til Undervisningsministeriet, så heller ikke dér vil der blive tale om yderligere bureaukrati.

Så må jeg tilstå, at jeg ikke helt forstår fru Pernille Rosenkrantz-Theils argumentation, når fru Pernille Rosenkrantz-Theil spørger, om vi med dette her lovforslag skal have skolerne – jeg går ud fra, at der primært tænkes på folkeskolerne – delt op i A- og B-folkeskoler.

Jeg vil gerne slå en tyk streg under, at det skal vi naturligvis ikke, og det er heller ikke regeringens politik, og det vil heller ikke være tilfældet med dette her lovforslag.

Fru Pernille Rosenkrantz-Theil konkluderer i samme åndedrag, at vi rent faktisk allerede har

A- og B-skoler, for vi ved godt, hvor man får dårligere karakterer end andre steder, men ifølge fru Pernille Rosenkrantz-Theil må man altså bare ikke vide det.

I regeringen er vi faktisk optaget af at få brudt den sociale arv. Det er vi ikke særlig gode til i Danmark, hvis vi sammenligner med andre lande. Men forudsætningen for, at vi kan bryde den sociale arv, er, at vi har kendskab til de dårligere eksempler, og at man de steder, hvor det går knap så godt, også får mulighed for at få kendskab til de steder, hvor det går bedre. Så jeg forstår ikke rigtig Pernille Rosenkrantz-Theils argumentation.

Så vil jeg gerne sige til hr. Aage Frandsen, som på et tidligere tidspunkt i debatten var inde på, om det var regeringens mål at spore undervisningen – og igen tror jeg, at der primært hentydes til folkeskolen – i retning af, at undervisningen skulle være baseret på test og evalueringer.

Jeg vil gerne understrege, at det naturligvis ikke er et mål i sig selv, at man kan sætte et kryds det rigtige sted i en eventuel evaluering eller test. Målet med evalueringer er naturligvis at sikre, at der er progression i børnenes indlæring, og jeg forstod på en senere bemærkning fra hr. Aage Frandsen, at det var hr. Aage Frandsen sådan set enig i. Så jeg tror, at vi er helt enige i, hvordan vi skal bruge evalueringsinstrumentet til at sikre progressionen i børnenes indlæring i skolen.

Så jeg vil gerne benytte lejligheden til at understrege, at der ikke er tale om, at undervisningen i folkeskolen specielt skal fikseres på, at man lige præcis kan sætte krydset det rette sted.

Jeg vil slutte af med at takke Folketinget for behandlingen af dette lovforslag, og jeg ser frem til en rigtig god udvalgsbehandling af forslaget.

Første næstformand (Svend Auken):

Fru Marianne Jelved, fru Pernille Rosenkrantz-Theil og hr. Aage Frandsen har bedt om ordet. Jeg er lidt usikker på, om det er for korte bemærkninger, eller om det er anden omgang ...

Det er for korte bemærkninger.

(Kort bemærkning).

Marianne Jelved (RV):

Ja, det er jo en del af regeringens og især Venstres nysprog, vi er udsat for her. Ministeren siger: Så høj kvalitet i undervisningen som muligt, stille krav på et mere kvalificeret grundlag. Jamen hvem i alverden er imod det? Det er der jo

ikke nogen mennesker i det danske samfund, der kan være imod.

Derfor bliver jeg så nødt til at spørge: Hvordan måler regeringen kvalitet? Hvad har karaktererne med kvalitet at gøre? Hvad er det, der udtrykker kvalitet i skolens hverdag og skolens arbejde? Hvorfor må Politiskolen og forsvarsets uddannelse af personale ikke være en del af den øgede kvalitet? Hvorfor må vi ikke få et vide, hvad forsvarsets personale får i karakter i engelsk, i samfundsfag? Det har jo ikke noget med sikkerhed og hemmelighed at gøre.

Og det er en yderligere statsliggørelse, fordi det er en ensretning af oplysningerne, og det er en kontrol, jf. § 4 i lovforslaget. Ellers må ministeren fjerne § 4.

(Kort bemærkning).

Pernille Rosenkrantz-Theil (EL):

Nu synes jeg faktisk, der kom en klar melding fra ministeren om, hvordan man måler kvalitet, og hvordan man afgør, om der er A- og B-skoler, for ministeren sagde heroppefra, at jeg mente, at der allerede var A- og B-skoler i forvejen, fordi vi godt ved, hvor de dårlige karakterer gives.

Kl. 11.30

Ja, undskyld mig, men jeg måler altså ikke skoler på, hvordan karakterer gives, om der er høje karaktergennemsnit eller ej. Jeg måler, om en skole er god eller ej, ud fra om man er i stand til at få det bedste ud af de kompetencer, et barn har. Derfor giver karaktergennemsnittet overhovedet ingen mening for mig med hensyn til at se, om det er en god eller en dårlig skole. På den måde deler jeg ikke op i A- og B-skoler.

Ministeren talte om det, som jeg også var inde på, nemlig de sociale skel, at der er sociale skel i det danske samfund, og dermed er der forskel på, hvilke karakterer man får. Det er meget afgørende for karaktergivningen, hvor stor en uddannelse barnets forældre eksempelvis har, og det er vi interesseret i at bryde op i.

Jeg vil gerne spørge ministeren, hvordan regeringen vil sikre, at det ikke bliver som i andre lande, hvor man netop har A- og B-skoler, hvor de forældre, der er ressourcestærke, sender deres unger derhen, hvor der er høje karaktergennemsnit. I alle andre lande, der offentliggør karakterer, er der kommet det skel; man skaber skoler for de ressourcestærke forældres børn og skoler for de andre.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg vil gerne bekræfte, at jeg er varm tilhænger af evalueringer. Det er en hel nødvendighed, det er en selvfølge. Man evaluerer jo også sine egne unger, i hvert fald da mine unger var i den størrelse, hvor man skulle evaluere dem. Det gør man da selvfølgelig, det manglede da bare, og jeg bliver da selv evalueret hele tiden, enten af mig selv eller af andre. Sådan foregår det jo.

Men spørgsmålet er: Hvad er det, man gør det med? Der er ikke noget, der er lettere end at sætte et syvtal på noget. Det er meget sværere at begrunde, hvorfor det er et syvtal, og sværere at begrunde, hvorfor et syvtal kan blive et ottetal eller det, som syvtallet eller ottetallet står for. Det er det, der er det centrale, og det er derfor, at fokusering på tal, som er objektive – ikke i betydningen sand, men konstaterbare – kan være farlig i forhold til alt det, som ikke er objektivt, nemlig ikke så let konstaterbart.

Så har jeg et spørgsmål, som jeg også stillede før, med hensyn til de frie skoler: Hvorfor skal de være omfattet? Hvorfor skal de skoler, som i dag har hjemmesider og fortæller om alt det, de laver, være omfattet? De konkurrerer på det frie marked, og de synes ikke, det er nødvendigt at skrive karakterer. Hvis de gjorde det, så lad dem dog gøre det, men hvorfor skal de tvinges til det?

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Jeg går ud fra, at undervisningsministeren ønsker ordet.

(Kort bemærkning).

Undervisningsministeren (Ulla Tørnæs):

Jeg kan sige til hr. Aage Frandsen, at den helt store evaluering af hr. Aage Frandsens indsats finder jo sted minimum hvert fjerde år.

Selvfølge skal de frie skoler være omfattet af forslaget om åbenhed og gennemsigtighed, for de frie skoler spiller en væsentlig rolle i hele uddannelsesbilledet, og vi vil nøjagtigt som i de andre skoleformer sikre kvaliteten gennem åbenhed og gennemsigtighed omkring de frie skoler.

Så vil jeg sige til såvel fru Marianne Jelved som fru Pernille Rosenkrantz-Theil, at vi tror på, at vi sikrer en bedre kvalitet gennem åbenhed og gennemsigtighed, og det er jo præcis det, dette forslag handler om.

Jeg kan ikke dy mig for at vende tilbage til den ordveksling om karakterer, der var mellem

hr. Thomas Adelskov og fru Gitte Lillelund Bech tidligere på formiddagen. Jeg vil spørge fru Marianne Jelved, om det er sådan, at fru Marianne Jelved mener, at karaktererne slet ikke skal anvendes hverken i folkeskolen, i gymnasiet eller i den øvrige del af uddannelsessystemet? Det må jo være en naturlig konsekvens af det meget, meget væsentlige og store spørgsmålstegn, som fru Marianne Jelved sætter ved værdien af karakterer.

(Kort bemærkning).

Marianne Jelved (RV):

Jo, jeg går ind for, at der er karakterer, i det omfang vi kender det i folkeskolen i dag. Det er en del af bl.a. 1993-loven, og den har Det Radikale Venstre jo fuldt ud tilsluttet sig.

Jeg er ikke imod karakterer, heller ikke i folkeskolen i det omfang, vi kender det i dag. Det er slet ikke det, der er spørgsmålet. Spørgsmålet er, og det svarede ministeren desværre ikke på: Hvordan definerer regeringen kvalitet i forhold til folkeskolen, grundskolen? Hvordan måler man den? Det har vi ikke fået svar på.

Kl. 11.35

Ministeren siger, at regeringen vil sikre kvaliteten gennem åbenhed og gennemsigtighed. Hvordan sikrer man det gennem åbenhed og gennemsigtighed, og hvad har karakterer med kvalitet at gøre? Hvordan definerer regeringen kvalitet i folkeskolen, og hvordan kan den måles og sammenlignes? Det er det store spørgsmål, som vi har efterlyst svar på gang på gang på gang efter den nye regerings tiltrædelse, og vi har endnu ikke fået svar.

(Kort bemærkning).

Thomas Adelskov (S):

Jeg vil godt spørge ministeren, om ministeren ikke er enig i, at karaktererne er udtryk for et øjebliksbillede – et øjebliksbillede, som hverken siger noget om den enkelte elev, om klassen eller om undervisningen som sådan. Den store fokus, som ministeren og ordførerne for regeringspartierne sætter på dette område, er med til at gøre, at karaktererne bliver en så central del af den uddannelsespolitiske debat, at det faktisk overskygger al diskussion om kvalitet og indhold, og lige nøjagtig indholdet er jo enormt relevant.

Spørger man i Dansk Industri, siger de til os: Vi har et stort problem med at rekruttere ingeniører. Spørgsmålet er, om en af grundene til det ikke er, at vi i vores uddannelsessystem er for

dårlige til at belønne de sider hos børnene, hvor der er nysgerrighed efter at finde ud af, hvordan ting fungerer, hvordan man skaber, og hvordan man udvikler og kreerer. De sider belønner vi ikke.

Det, jeg frygter – og kan ministeren ikke bekræfte, at det kunne være en hæmsko ved dette forslag? – er, at karaktererne, de målbare instrumenter og de målbare ting kommer endnu mere i fokus.

(Kort bemærkning).

Undervisningsministeren (Ulla Tørnæs):

Jeg synes, det var rart at få slået fast, at fru Marianne Jelved ikke er imod karakterer. Jeg forstår så bare, at karaktererne skal være en velbevaret hemmelighed. Det mener jeg ikke. Jeg mener, at karaktererne kan være en del af det dialogværktøj, som det her lovforslag omhandler. Et dialogværktøj til brug for – nu taler vi om grundskolen – brugerne af folkeskolen, det vil sige forældrene, det vil sige skolebestyrelsen og det vil sige den politiske ledelse, kommunalbestyrelsen, forstået på den måde, at er der en skole, hvor man åbenlyst kan se, at det halter, har man som forældre et værktøj til at banke i bordet med og sige: Her må der sættes ind, her må der sættes ind på den ene eller anden måde.

Endelig får vi med forslaget her også mere åbenhed omkring de forskellige metoder ude i folkeskolen. Med det ønsker vi, at man skal kunne lære af hinanden og kende hinandens gode resultater. Der er en mangfoldighed uden lige ude i folkeskolen, som jeg ved, fru Marianne Jelved sætter lige så stor pris på, som jeg gør. Vi er bare i en situation, hvor den mangfoldighed ikke spredes med den hastighed, som i hvert fald jeg kunne tænke mig. Der er ingen grund til, at man sidder rundtomkring og skal opfinde den dybe tallerken to gange, hvis den allerede er opfundet på en anden skole.

Så vil jeg sige til hr. Thomas Adelskov: Jeg er udmærket bevidst om karakterernes, jeg vil ikke sige mangler, for jeg er tilhænger af, at vi bruger karaktersystemet. Men der er jo både plusser og minusser, og det er præcis derfor, at vi med forslaget her lægger op til en bred palet af oplysninger, som de forskellige institutioner skal give for at give et helhedsbillede af institutionen, af skolen, og jeg synes ikke, det skal være nogen velbevaret hemmelighed, hvad karakterniveauet er på den enkelte skole.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Fru Marianne Jelved for den tredje og sidste korte bemærkning til ministeren.

(Kort bemærkning).

Marianne Jelved (RV):

Jeg er enig i, at karakterer kan betegnes som et dialogværktøj, og sådan bruges de også i dag mellem det enkelte barn og forældrene og ofte også mellem klassen og forældrene.

Kl. 11.40

Men der gives jo karakter på to måder: årskarakter efter normen i klassen og eksamenskarakter eller prøvekarakter efter, hvor langt man er nået i relation til folkeskolens formål. Det er i øvrigt svært at forklare forældre den forskel, men her skal de bruges, her er det relevant, og det vil jeg argumentere for, men ikke på den uønskede, ufrugtbare facon, som regeringen gør.

Jeg fik ikke svar på mit første spørgsmål om, hvorfor Politiskolen og forsvarrets uddannelser ikke også skal kvalitetssikres. Hvorfor må der ikke være offentlig debat om karakterniveauet? Hvorfor må der ikke være viden om, hvor mange timer der undervises i engelsk i forsvarrets uddannelser, for at tage et konkret eksempel, og hvad karaktergennemsnittet er?

Hermed sluttede forhandlingen, og lovforslaget overgik derefter til anden behandling.

Afstemning**Anden næstformand (Poul Nødgaard):**

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af lovforslag nr. L 176:**Forslag til lov om ændring af lov om vurdering af udenlandske uddannelseskvalifikationer.**

(Overførelse af kompetencer vedrørende afgørelser om anerkendelse af udenlandske uddannelseskvalifikationer, etablering af adgang til klage over visse afgørelser).

Af undervisningsministeren (Ulla Tørnæs).

(FremSAT 20/3 2002).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling**Tina Nedergaard (V):**

I pressen hører vi næsten daglig om nyankomne udlændinge, der til trods for uddannelse og erfaring ikke kan få et job i Danmark. En af årsagerne hertil er, at vi i Danmark ikke hurtigt og effektivt nok får godkendt de kvalifikationer, som personerne tager med hjemmefra. Det gælder også, hvis det er danskere, der kommer hjem med udenlandske uddannelseskvalifikationer.

Sidste år vedtog Folketinget lov om vurdering af udenlandske uddannelseskvalifikationer, og Venstre stemte for forslaget, fordi vi hele tiden har ment, at det er nødvendigt, at de fleste mulige kan komme ud på arbejdsmarkedet uden unødvendige forsinkelser. Det er således ikke rimeligt, at personer, som har hele uddannelser og flere års erfaring fra udlandet, ikke kan komme i betragtning til danske job, blot fordi vi ikke kan genkende de kvalifikationer, vedkommende har.

Dette forslag er en forbedring af den vedtagne lov og vil fremme udlændinges mulighed for at få anerkendt de kompetencer, de har. F.eks. vil centeret kunne bede en uddannelsesinstitution om at tage en vurdering op til fornyet behandling, hvis centeret skønner, at vurderingen har været for restriktiv. Samtidig gives der mulighed for, at ansøgeren kan klage til et nyt klagævn, såfremt man finder, at den vurdering, der er lagt til grund, ikke er korrekt.

Endnu et godt element i forslaget er, at der lægges op til, at der skabes en ramme, inden for hvilken også uformelle kvalifikationer kan vurderes. Instrumenterne hertil kan f.eks. være kompetenceafklaringsforløb, som vi kender dem fra GVU, eller prøvning i en virksomhed.

Venstre støtter forslaget.

Thomas Adelskov (S):

Der er jo ingen fornuft i, at nye borgere i dette land skal gå ledige rundt eller være i en beskæftigelse, der er langt under deres kvalifikationsniveau, samtidig med at vi alle mulig andre steder og i alle mulige andre sammenhænge i stor stil efterspørger netop de kvalifikationer, de besidder, både i det private og i det offentlige. Det er også lige så sikkert, at den bedste integration af nye borgere i vort samfund sker på arbejdsmarkedet, gennem det at have et arbejde og tage del